

P. Biegański

Lech Niemojewski (1894-1952)

Ochrona Zabytków 5/4 (19), 287-288

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ryc. 329. Białystok — ostrołukowe okno piwnicy w fasadzie ogrodowej pałacu.

Ryc. 330. Białystok — fragment łuku gotyckiego dawnego wejścia do zamku.

WĄTKI GOTYCKIE PAŁACU BRANICKICH W BIAŁYMSTOKU

Podczas badań murów parteru pałacu w 1951 r., po odbiciu częściowym tynków w środkowej partii fasady ogrodowej, odkryto ostre łuki z cegły gotyckiej. Należy wnioskować, że pochodzą one z pierwszego okresu powstania zamku. Odkryte łuki znajdują się w części przyziemnej muru (ryc. 329). Były to okna prowadzące do piwnic. W środkowej części pałacu znaleziono natomiast tego samego typu otwór wejściowy do pomieszczeń parterowych, usytuowany na osi głównej pałacu (ryc. 330) obecnie przymurowany i zwężony. Badając mury po lewej i prawej stronie omawianego wejścia, spostrzegamy mur zrąbany; należy sądzić, że uczyniono to podczas jednej z kolejnych przeróbek pałacu. Główna sień pałacowa miała zupełnie inny niż obecnie wygląd, posiadała sklepienia z lunetami; podczas badań muru po odbiciu tynku znaleziono ślad oporu sklepienia z cegły palcówki (ryc. 331). Wszystko to świadczy o gotyckich jeszcze tradycjach pokutujących w końcu XVI w., kiedy zamek w Białymstoku był renesansowy.

W. Paszkowski

Ryc. 331. Białystok — ślad oporu sklepienia w sieni pałacowej. Widoczna cegła palcówka.

NEKROLOGIA

LECH NIEMOJEWSKI (1894—1952).

Dnia 11 października 1952 r. zmarł w Warszawie prof. dr. Lech Niemojewski wieloletni kierownik Zakładu Historii Architektury i Sztuki Politechniki Warszawskiej.

Lech Niemojewski urodził się 26 sierpnia 1894 roku w Sosnowcu jako syn wy-

bitnego publicysty i literata Andrzeja Niemojewskiego i Stanisławy z Mikiewiczów. W roku 1905 jako uczeń V-go gimnazjum w Warszawie brał udział w walce o szkołę polską. Po utworzeniu polskiego szkolnictwa wstąpił do Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców, którą ukończył w 1912 r. Lata wojny światowej oraz udział w walkach niepodległościowych zmusiły Lecha Niemojewskiego do rozpoczęcia studiów najpierw w Warszawie na Wolnej Wszehnicy a później na Wydziale Architektury [Politechniki Lwowskiej]. Przeniósłszy się w 1916 roku na Politechnikę Warszawską studiuje pod kierunkiem najwybitniejszych architektów i artystów jak Stanisław Noakowski, Tadeusz Tołwiński, Czesław Przybylski, a po ukończeniu Wydziału Architektury w 1922 roku ze stopniem architekta pozostaje jako st. asystent przy katedrze Ludwika Świerczyńskiego, a później Oskara Sosnowskiego. Dzięki wielkiemu zamiętaniu do sztuki, a w szczególności do architektury, Lech Niemojewski szybko rozszerza i pogłębia swoje akademickie wykształcenie. Obok zdolności twórczych cechowały Lecha Niemojewskiego nieprzeciętne zdolności naukowe w zakresie problematyki architektonicznej ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień historii architektury. W roku 1929 pisze rozprawę p. t. „Architektura i złudzenia optyczne” i uzyskuje stopień doktora nauk technicznych a w kilka lat później w 1932 habilituje się na Wydziale Architektury tejże Politechniki, uzyskując „veniam legendi” na podstawie książki p. t. „Konstruktywizm w Architekturze”. W 1933 roku zostaje profesorem nadzwyczajnym Politechniki Warszawskiej, gdzie od 1928 r. zajmował stanowisko zastępcy profesora i kierownika Zakładu Historii Architektury i Sztuki Nowożytnej po Stanisławie Noakowskim. Równocześnie w latach 1915 do 1923 pracuje przy inwentaryzacji zabytków, a następnie przy badaniach architektury i sztuki epoki stanisławowskiej. W związku z tym opracował i wydał pierwszy polski przewodnik po Łazienkach, a dalej w pracy wydanej przez Zakład Architektury Polskiej P.W. p. t. „Wnętrza architektoniczne pałaców Stanisławowskich” dał syntezę stylu Stanisława Augusta. Studia te stanowiły podstawę rekonstrukcji trzech sal Pałacu na Wodzie i Kaplicy Królewskiej (1923).

W okresie międzywojennym bierze czynny udział w życiu stowarzyszeń architektonicznych polskich (SAP, SARP, TUP), w pracach międzynarodowych stowarzyszeń architektonicznych, oraz w pracach Związku Historyków Sztuki. Przez dłuższy

okres czasu bierze również żywy udział w pracach TOnZP, doceniając potrzebę ochrony pomników kultury polskiej.

W okresie okupacji poświęca się całkowicie pracy dydaktycznej i naukowej. I tak już w 1940 roku rozpoczyna wykłady z historii architektury nowożytnej na konspiracyjnym Wydziale Architektury, zajmuje się studiami i życiem studenckim, kieruje pracami naukowymi swoich uczniów i bierze udział w pracach organizacyjnych Wydziału Architektury. Jednocześnie jest wiceprzewodniczącym Komisji Urbanistycznej m. st. Warszawy, na której czele stoi Tadeusz Tołwiński. W ciężkich latach okupacji utrzymuje stały kontakt ze wszystkimi ludźmi nauki, służy radą, opieką i podtrzymuje siły moralne swojego środowiska w walce z okupantem z terorem i z trudnościami materialnymi. Zawsze pełen dobrych myśli i pełen wiary w lepsze jutro, nieugięty i odważny jest jednym z filarów walczącego społeczeństwa polskiego.

Po powstaniu 1944 r. i po wyzwoleniu staje jeden z pierwszych do prac organizacyjnych Ministerstwa Kultury i Sztuki, Min. Odbudowy i Politechniki Warszawskiej. W r. 1945 podpisuje historyczną odezwę do architektów polskich wzywającą cały świat architektoniczny do udziału w odbudowie Warszawy i kraju.

W latach 1946/47 jest prorektorem Politechniki i w latach 1947/48 dziekanem Wydziału Architektury. W r. 1948 otrzymuje nominację na profesora zwyczajnego.

Jednocześnie kontynuuje badania w zakresie teorii architektury. Referuje je w Towarzystwie Naukowym Warszawskim, którego członkiem rzeczywistym został w 1945 r., oraz w Polskiej Akademii Umiejętności. Publikuje książki i rozprawy jak „Siedem cudów świata”, „Względność wielkości”, „Le caractère national dans l'architecture”, „Uczniowie cieśli” i inne, oraz wiele artykułów z zakresu problematyki architektonicznej. Wśród prac Jego na szczególną uwagę zasługują prace badawcze nad Witruwiuszem przeprowadzane od szeregu lat i uwiecznione bogatym materiałem naukowym znajdującym się w rękopisach.

Pomimo ciężkiej choroby serca, która szybko postępując paraliżowała jego energię i niespożyty zapał do pracy, Lech Niemojewski do ostatnich chwil swojego życia wytrwale pracował nad teoretycznymi zagadnieniami architektury.

P. Biegański